

UDK 91:801.311

O NEKAJ IMENIH S KRASA IN POSOČJA

Daniel Rojšek^{*}

Izvleček

V prispevku je predstavljena raba nekaterih geografskih imen na Krasu in v Posočju s predlogi za rabo najustreznejših.

Ključne besede: terminologija, Kras, Posočje, Slovenija.

ABOUT SOME NAMES FROM KRAS AND POSOČJE

Abstract

In the article use of some geographical names in Kras (Classical Karst) and Posočje (The Soča river basin) are presented with proposals of adequate ones.

Key words: terminology, Kras (Classical Karst), Posočje (The Soča river basin), Slovenia.

^{*} prof. geogr., 65000 Nova Gorica, Rutarjeva 4a, Slovenija

Geografi se radi ukvarjamo s presojo rabe geografskih imen: toponimov, hidronimov, speleonimov in drugih. Diplomant geografije kar nekaj ve o rabi imen, za razpravo o njej pa je potrebna praksa s terena in posluh za narečne posebnosti ter kritično presojanje primernosti posameznih imen.

V skoraj osmih letih terenskega dela sem se srečal s številnimi ljudmi in se z njimi pogovarjal o imenih. Odkril sem številna napačno zapisana imena, saj marsikdo od zapisovalcev zanje ni imel posluha, nekateri pa so kraje, gore in drugo poimenovali kar po svoje. Prek strokovne literature, javnih občil in različnih zemljevidov so prišla takšna imena v rabo. Omeniti moram najbolj natančne topografske karte z imenom Temeljni topografski načrt (nekdanja Osnovna državna karta) v merilu 1:5.000 in 1:10.000, kjer napak kar mrgoli, pa naj gre za napačno zapisano ime na pravem mestu ali za pravo na napačni lokaciji ali pa je kar oboje napačno.

Med ljudmi in v strokovnih krogih so se uveljavila tudi neprimerna imena, kot na primer Severna in Južna Primorska, Kraški rob in Obala. Z osamosvojitvijo Republike Slovenije je prišel čas za takšno regionalizacijo države, ki bi zaživela tako med ljudmi kot tudi v upravnih ter drugih postopkih, vendar o tem drugič. Želim le opozoriti na napačno ali neustrezno rabo nekaterih imen na Krasu in v Posočju.

Škocjanske jame: uveljavljeno, a neustrezno ime za Škocjanski jamski splet.

Nastalo je pod vplivom nemškega in italijanskega poimenovanja. Z njim so poskušali razločevati različne tipe kraških votlin (Müller 1890 in 1891; Bögan 1924 in 1938; Bertarelli & Bögan 1926). Po 1945 se z ustreznostjo imena ni nihče ukvarjal. Udornic, jam, brezen in njih delov (rovi, dvorane, kamini in podobno) ne moremo označiti z imenom Škocjanske jame.

Pri poimenovanju speleoloških objektov v Sloveniji se morajo jamarji držati pravil o vodenju jamskega katastra, ki jih je sprejela Jamska zveza Slovenije (Šušteršič 1973) ter po njih izpolnjevati predpisane zapisnike s prilogami.

Strokovna komisija bi morala pred sprejetjem zakona o Regijskem parku Škocjan vsa umetna imena spleta pretehtati in izbrati dobra, neustrezna pa na novo določiti. Pri imenovanju delov Škocjanskega jamskega spleta uporabljam imena tako, kot so se uveljavila v rabi med domačini in vodniki, s tem da upoštevam tudi slovenske speleomorfogetske termine, pri čemer spoštujem prvotna imena.

Domači jamarji, ki so v resnici kot najemniki odkrivali jame, dvorane in rove, so verjetno dajali svoja imena, vendar pravice poimenovanja niso imeli, tako da je A. Hanke na načrt zapisal le uradna nemška imena kraških votlin (Müller o.c.).

Splet je sestavljen iz več speleoloških objektov, jamarji še vedno odkrivajo nove dele; nadaljevanje temeljnih speleoloških raziskav pa čaka tiste, ki se bodo pripravljene podati na raziskovalno delo v težko dostopne predele spleta.

Regijski park Škocjan: verjetno novo ime zavarovanega območja Škocjanskih jam.

S sprejetjem novega pravnega akta (zakon bo zamenjal občinski odlok) bo spremenjena varstvena kategorija, s tem pa tudi ime. Status regijskega parka je najustreznejši, čeprav niso izpolnjeni pogoji zanj, saj bo površina zavarovanega ozemlja za regijski park premajhna. Sedaj meri 332.20 ha, po predlagani razširitvi se bo površina precej povečala, vendar bo še vedno manjša od deset km².

Kačja jama: uveljavljeno je neustrezno ime Kačna jama.

Kačja jama je namreč ime parcele, kjer leži vhod v imenitno brezno, kar je lastnik parcele pojasnil F. Šušteršiču in meni v prvi polovici sedemdesetih let. Zaradi množice kač so jo tako poimenovali že njegovi daljnji predniki.

Timav: poslovenjeno latinsko ime, ki označuje izvire pri Štivanu.

Timava: neustrezno ime za Potok. Sklenjeno vodno površino, ki se vije po močvirju med izviri im morjem domačini imenujejo Potok, sloven-

ska javna občila v Italiji pa so uveljavila neustrezno ime.

Zamejski geografi pa so preveč pod vtisom neustrezne Boeganove vsebinske delitve Velike vode - Reke na tri dele (Rojšek 1987, 7), da bi kritično preverili, ali gre res za eno reko oziroma ali lahko o Potoku govorimo kot o reki. Menim, da takšna razprava nima pravega smisla, saj toponim oziroma hidronim dovolj pove.

Velika voda - Reka: sestavljeno ime najdaljše slovenske ponikalnice

Imeni Velika voda in Reka sta namreč živi, prvo za njen zgornji in za večino srednjega teka, v preostalem pa zadnje.

Hrvati, lastniki velikega dela povirja, jo imenujejo Vela voda, ki postane v Podgori Velika voda. V javnih občilih in med ljudmi je najbolj razširjeno ime reka Reka. Geografi ljubljanske šole ji pravijo Notranjska Reka, srečamo pa tudi imeni Brkinska Reka in Kraška Reka.

Ljudje v porečju so me prepričali, da imen Notranjska Reka in Brkinska Reka ne bodo nikdar sprejeli. Pridevnika notranjski in brkinski imata zanje pejorativni pomen, kar izvira iz stereotipov, da so Notranjci goljufivi mešetarji in trgovčiči, tihotapci ter podobno, Brkinci pa zaostali hribovci.

Lobodnica: uveljavljeno je napačno ime Labodnica.

Domačini imenujejo jamo Lobodnica, vendar nisem uspel ugotoviti ali je ime morda povezano z lobodiko (*Ruscus sp.*) ali z lobodo (*Atriplex sp.*) ali čim drugim, zagotovo pa izvor imena nima zveze z labodi.

Učja: uveljavljeno je napačno ime Učēja.

V bovškem narečju pravijo ovci "uca", ovčji planini pa "učja" planina; da bi reko imenovali Učja reka, je le malo verjetno. Rutar (1882) jo imenuje Rezijanska bela ali Rezija, njen levi povirni krak pa Učēja, kakor se danes tudi celotna reka uradno imenuje, vendar napačno, saj je to ime nastalo s popačeno rabo poitalijančenega slovenskega imena (Učja - Uccia - Učēja).

Potok

Veliko tekočih voda v Posočju nima svojega imena, ampak le obče ime, ki je postalo njihovo lastno in ga zato pišemo z veliko začetnico: na primer Potok, ki teče s planine Globoka nad Žago, pa tisti pri Ladržah in pri Slapu ob Vipavi.

Najustreznejša je torej raba tistih geografskih imen, ki so še živa in jih domačini že dolgo uporabljajo. Z umetnimi imeni so težave, še posebej če jih domačini nočejo sprejeti, ker so lahko zanje žaljiva. Predvsem pri poimenovanju gora naletimo na več različnih imen, ki so uveljavljena v posameznih vaseh. Pomagamo si tako, da uporabljamo najbolj razširjenega, ostale pa navajamo kot sinonime.

Problemi so tudi z zapisovanjem narečnih imen in z njihovo rabo v knjižnem jeziku. Menim, da bi bilo potrebno organizirati posvet o rabi geografskih imen, kjer bi poleg geografov sodelovali tudi slavisti - etimologi, zgodovinarji, etnologi, novinarji, politiki in drugi. Za posvet bi morali pripraviti predlog regionalizacije Slovenije, ki bi temeljil na fizičnogeografskih mejah in na novi upravni razdelitvi po občinah.

Viri in literatura

- Bertarelli**, L. V., & E. Boegan, 1926: Duemilla grotte. - Trst (Trieste)
- Rojšek**, D., 1987: Fizičnogeografske značilnosti in naravne znamenitosti porečja Notranjske Reke. - Varstvo narave (Nature Conservation), št.: 13, 5-24, Ljubljana
- Rojšek**, D., 1992: Naravne znamenitosti Posočja, 1-206, Ljubljana
- Rutar**, S., 1882: Zgodovina Tolminskega. - Gorica
- Boegan**, E., 1924: Le grotte di San Canziano. - Trst (Trieste)
- Müller**, F., 1890: Die Grottenwelt von St. Canzian. - Zeitschrift des D. u. Österr. Alpenvereins, let.: 21, 193-251, Wien
- Müller**, F., 1891: Entdeckungsfahrten in den St. Canzianer Höhlen im Jahre 1890 vom 18. bis 25. Unterirdischen Wasserfall. - Mitt. d. u. öst.

Alpenvereins, št.: 8, 99-103, 129-131, Wien

Šušteršič, F., 1973: Navodila za izpolnjevanje jamskega katastra JZS. - (tipkopis), Ljubljana

ABOUT SOME NAMES FROM KRAS AND POSOČJE

Summary

Author proposed some geographical names of inadequate ones as follows: Škocjanski jamski splet (The Škocjan Cave System) better than Škocjanske jame (The Caves of Škocjan), Kačja jama (The Snake's Cave) instead of Kačna jama, Potok (The Brook) by way of Timava (The Timava River), Velika voda - Reka (The Big Water - The River) better than Notranjska Reka (The Inner Krain River) or reka Reka (The River River), Lobodnica (name of unknown origin, but not related to swan) instead of Labodnica (The Swan's Cave), Učja (The Sheep's River) by way of Učeja (the name originated by deformed use of italian word of slovene name Učja - Uceca - Učeja).